

Socialdepartementet
103 33 Stockholm

**Yttrande över betänkandet Ändrad könstillhörighet – förslag till en ny lag.
Betänkande av Könstillhörighetsutredningen. (SOU 2007:16)**

Sveriges Kristna Råd har beretts tillfälle till att yttra sig över betänkandet ÄNDRAD KÖNSTILLHÖRIGHET.

Sveriges Kristna Råd består av 27 medlemskyrkor och 1 kyrka som är observatör. Dessa 28 kyrkor representerar tillsammans praktiskt taget alla kristna kyrkor och samfund i Sverige.

Sammanfattning

Sveriges Kristna Råd avstyrker förslaget om att transsexuella personer skall ha möjlighet att spara könsceller i nedfrost skick och använda dem för att bli föräldrar genom assisterad befruktning efter den juridiska ändringen av könstillhörigheten. Rådet gör detta av omsorg om barnens välbefinnande.

Sveriges Kristna Råd tillstyrker förslaget om att nuvarande åldersgräns för ansökan om ändrad könstillhörighet skall kvarstå oförändrad, d.v.s. att sökande skall ha fyllt 18 år.

Sveriges Kristna Råd tillstyrker de förslag som utredningen lämnar angående intersexuellas möjlighet att få sin könstillhörighet ändrad med stöd av lag.

Vi vill i detta yttrande även beklaga att det betänkande som lagts fram är bristfälligt i många avseenden och lämnar många viktiga frågor obesvarade. Det gäller särskilt beträffande psykosociala faktorer och utvärdering av gällande lag.

Möjligheten att bli förälder genom assisterad befruktning efter genomgått könsbyte

Principen om barnets väl är starkt förankrad i svensk lagstiftning. Sverige har varit, och är, en ivrig förespråkare för FN:s konvention om barnets rättigheter. I artikel 3 i barnkonventionen står det att barnets bästa alltid ska komma i främsta rummet när åtgärder som rör barn vidtas. Vi har t.o.m. en barnombudsman som har skyldigheten att omsätta konventionen i praxis, och är stolta över att vi i Sverige har skapat ett samhälle där barnens välbefinnande ofta får mycket hög prioritet.

Vi är därför synnerligen bekymrade över det sätt på vilket betänkandet i stort sett helt utelämnat konsekvenserna för barn i sitt förslag om att transsexuella ska tillåtas spara könsceller före operation för framtida assisterad befruktning. I sin motivering till varför detta ska tillåtas tar betänkandet upp att man arbetat utifrån ett "barnperspektiv" vad gäller denna fråga. Man tar upp hur ett barn som upptäcker att hennes mor i själva verket är hennes far skulle kunna reagera. Vi citerar: "Det kan säkert antas att en sådan upptäckt skulle skapa en viss undran och förvåning hos barnet, precis som hos alla barn som upptäcker något oväntat hos en förälder." Vi anser här att betänkandet inte på något sätt bemödat sig om att se problematiken utifrån ett barns perspektiv; att en förälder, som man antagit vara ens mor i själva verket är ens far, kan knappast reduceras till "något oväntat". Man har här på ett mycket allvarligt sätt bagatelliserat ett faktum som skulle kunna bli till ett livslångt trauma för barnet. Vi anser därför att ett absolut krav för godkännande av könsbyte är att inga könsceller sparats sedan tidigare eller sparas före operationen.

Om man bytt kön så är det inte rimligt att man kan få använda sig av ett så tydligt uttryck för den gamla identiteten som könscellerna i en ny situation. Detta har dessutom betydelse för möjligheten att uppnå trygghet i den nya könsidentiteten. Den nya identiteten kan nämligen bli osäker om man skulle få möjlighet att bli biologisk förälder med utgångspunkt i den tidigare könstillhörigheten.

Vi anser inte, tvärt emot betänkandet, att ett förbud mot att spara könsceller kan ses som diskriminerande mot de transsexuella. Att bli förälder kan inte ses som en mänsklig rättighet. Om detta torde de flesta vara överens. Att bli förälder är inte ett stadium i livet som alla har rätt att uppnå, och som man kan diskrimineras ifrån. Genom att genomgå ett könsbyte, med allt vad det innebär, prioriterar den transsexuella mannen eller kvinnan könsbytet, som innebär sterilitet, framför möjligheten att kunna bli förälder. Beslutet om könsbyte fattas efter en lång period av överväganden, då även det faktum att man på grund av sitt beslut kommer att vara steril måste vägas in i beslutet.

Åldersgräns för ansökan om ändrad könstillhörighet

Sveriges Kristna Råd tillstyrker förslaget i betänkandet om att nuvarande åldersgräns för ansökan om ändrad könstillhörighet skall kvarstå oförändrad, dvs att sökande skall ha fyllt 18 år. En könsidentitet är inte alltid definitiv. Om detta vittnar bland annat queer-teoretisk forskning samt även det förhållandet att ett inte obetydligt antal personer ansöker om återgång till det tidigare könet. Det är därför viktigt att man undviker att påbörja en utredning i ett skede när personligheten befinner sig i stark utveckling.

Intersexuellas möjlighet att få sin könstillhörighet ändrad med stöd av lag
Sveriges Kristna Råd instämmer i stort med utredningens slutsatser vad gäller intersexuellas möjlighet att få sin könstillhörighet ändrad med stöd av lagen. Vi stödjer förslaget att handläggningen av könstillhörighetsärenden som avser somatiskt intersexuella personer alltför bör ske hos Rättsliga rådet, samt att ordet ”missbildning” som beskrivning av ett intersexuellt tillstånd ersätts med uttrycket ”könsorgan med ett sådant utseende”.

Synpunkter på själva betänkandet

De personer som ansöker om att byta kön är en utsatt och sårbar grupp i vårt samhälle. De har brottats med frågor kring den egna identiteten och i många fall mötts av bristande förståelse från sin omgivning. Deras behov och situation måste därför mötas på ett sätt som präglas av förståelse och omtanke. Det är därför desto viktigare att de utredningar som görs är allsidiga och fullständiga. Vi menar att den nu gjorda utredningen inte är det. Viktiga perspektiv och viktig kunskap ha utelämnats.

Betänkandet redovisar inga erfarenheter från transsexuella som blivit nekade könsbyte. Visserligen är det antal som varje år får avslag på sin ansökan till Rättsliga rådet mycket litet, men sedan könstillhörighetslagen trädde i kraft 1972, torde ändå det totala antalet avslag vara så pass stort, att man hade kunnat belysa konsekvenserna av avslag hos den som upplever sig tillhöra det andra könet.

Betänkandet redovisar material från en avhandling från 1999 (Mikael Landén), där samtliga ansökningar om könsbyte 1972-1992 undersöks. Av dessa fall var det så många som fyra procent av dem som genomgick könsbyte (8 av 233 fall), som senare ansökte om återgång till det ursprungliga könet. Denna höga siffra är djupt tragisk och torde peka på att de utredningar som föregår ett könsbyte inte alltid görs tillräckligt grundligt. I betänkandet dras dock inga slutsatser om huruvida utredningar om könsbyte därför bör förbättras. Ej heller ifrågasätts det, om alla de som i dag får tillstånd till könsbyte verkligen bör genomgå könsbytet.

I ett betänkande som föreslår att transsexuella ska ha rätt att spara könsceller för att efter operationen kunna bli förälder med hjälp av assisterad befruktning, torde det vara av yttersta vikt att presentera erfarenheter från familjer och barn till transsexuella. Dessa saknas helt, vilket gör att betänkandets förslag att tillåta att transsexuella blir föräldrar efter könsbytet inte diskuteras utifrån alla de synvinklar som är nödvändiga. Förslaget framstår därför som förhastat och ogenomtänkt.

Internationella erfarenheter av transsexuella som föräldrar fattas helt. Det görs inga referenser till huruvida nedfrysning av könsceller före könsbyte för framtida befruktning tillåts i andra länder och vilka erfarenheter som i så fall gjorts. Ej heller nämner betänkandet om andra länder valt att uttryckligen förbjuda att transsexuella sparar könsceller, och varför man i så fall valt ett förbud.

Även barn som fötts innan en förälders könstillhörighet ändras bör i detta sammanhang uppmärksammas. Trots att det saknas vetenskapliga studier om vad som händer när den

ene föräldern plötsligt har ett annat kön, så finns det rimliga skäl att anta att behovet av särskilda insatser är stort. Utöver detta tvingas åldrade far- och morföräldrar plötsligt anpassa sig till nya förvirrande och oklara roller. Det är anmärkningsvärt att betänkandet så ensidigt fixerar sig enbart vid den transsexuella personen och inte alls på konsekvenserna för omgivningen.

Även om varje ansökan förutsätts vara väl grundad, så bör kostnader för utredning, operationer och livslång hormonell behandling redovisas och därefter ställas i relation till risker och prioriteringsfrågor. Resurserna inom sjukvården är på allt för många områden knappa, och i takt med att vi utvecklar nya behandlingar för många allvarliga sjukdomar tvingas vi prioritera allt hårdare. I samtliga övriga fall inom offentlig vård görs analyser av risk-nytta innan nya metoder tas i bruk. Så tycks inte fallet ha varit när det gäller ändrad könstillhörighet. Enligt vår mening är en sådan analys oundgänglig innan en ny lag stiftas.

Det måste även påpekas, att en konsekvensanalys för personer som genomgått könsbyte jämfört med ett kontrollmaterial av personer som ej fått tillhörigheten ändrad, bör göras innan man går vidare med lagförslaget. Sådana evidensbaserade hårddata måste redovisas i varje annat fall av medicinsk vård, och det är svårt att inse varför så omfattande ingrepp som ändrad könstillhörighet skulle vara undantagna. Det är anmärkningsvärt att denna verksamhet varit legal och fått pågå sedan 1972 utan att detta gjorts.

Uppföljande studier på transsexuella som genomgått könsbyte av livskvalitet, social anpassning, missbruk, ångest, nedstämdhet, självmord och särskilt omständigheterna efter ångrade fall redovisas endast mycket marginellt. Dessa förhållanden bör belysas innan en ny lag stiftas på området, och man bör därför, enligt vår mening, invänta resultatet av de uppföljningsprojekt av transsexuella som pågår vid Karolinska universitetssjukhuset, och som avslutats vid mottagningarna för transsexuella i Umeå och Lund men som ännu inte publicerats, (utredningen sidan 59) och ta intryck av de erfarenheter som då framkommer.

Slutligen saknar betänkandet helt redovisningar av hur intersexuella och deras familjer upplever sin situation. På det hela taget är det svårt att förstå varför de två grupperna transsexuella och intersexuella behandlats i samma betänkande, då omständigheterna är ytterst olika för de två grupperna.

Detta yttrande har förberetts och utformats i samarbete med Stockholms katolska stift och Trossamfundet Svenska kyrkan. Dessa tre yttranden är i stort sett likalydande.

Sundbyberg som ovan

Fredrik Emanuelsson
arbetsutskottets ordförande

Lennart Molin
biträdande generalsekreterare